

Securities Market and Investment Analysis

Study material - 3

म्युच्युअल फंड (Mutual Fund)

गुंतवणूकदारांचा विचार करता काही गुंतवणूकदार धोका स्विकारण्यास तयार असतात आणि म्हणून असे गुंतवणूकदार धोका स्वीकारून गुंतवणूक करतात व यातून नफा कमवतात परंतु तोटा होण्याची शक्यताही दाट असते. काही गुंतवणूकदार असे असतात की ते फिक्स रिटर्न्स (Fixed returns) देणाऱ्या असेट्स मध्ये गुंतवणूक करतात म्हणजेच सरकारी रोख्यांमध्ये गुंतवणूक करून (returns) नफा मिळवतात. काही गुंतवणूकदार असे असतात जे आपल्या एकूण गुंतवणुकी पैकी काही भाग हा शेअर्समध्ये गुंतवतात आणि धोके स्वीकारतात व काही भाग हा सरकारी रोख्यांमध्ये गुंतवणूक करतात आणि यातून समतोल साधतात.

काही गुंतवणूकदार असे असतात की त्यांना यातील कोणताही धोका स्वीकारायचा नसतो परंतु भांडवल बाजारातून त्यांना कमाई करायची असते बँकांमध्ये ठेवीच्या स्वरूपात व बचत ठेवल्यानंतर मिळणाऱ्या व्याजदरापेक्षा अधिकच्या व्याज दाराला ते गुंतवणूक करायला तयार होतात परंतु त्यांना धोका स्वीकारायचा नसतो आणि म्हणून अशा लोकांसाठी काही संस्था काम करतात यालाच म्युच्युअल फंड असे म्हणतात. म्युच्युअल फंड या अशा प्रकारच्या संस्था आहेत की ज्या लोकांकडून पैसा जमा करून वेगवेगळ्या सिक्युरिटीज मध्ये त्या पैशांची गुंतवणूक करतात. गुंतवणूक ही वेगवेगळ्या स्कीम चा उद्देश याप्रमाणे होते अर्थात म्युच्युअल म्हणजे सामान्य लोकांचे भांडवल एकत्र करण्याची पद्धत. गुंतवणूकदारांना शेअर मार्केटमध्ये थेट गुंतवणूक करून धोका स्वीकारायचा नसतो असे गुंतवणूकदार म्युच्युअल फंडामध्ये गुंतवणूक करणे पसंत करतात त्याचे कारण असे की गुंतवणूकदाराला शेअर मार्केटची नीट माहिती असत नाही, कधी कोणते शेअर खरेदी करावे या बाबतचा अभ्यास असत नाही, अशा प्रकारचे हे गुंतवणूकदार म्युच्युअल फंड मध्ये गुंतवणूक करणे पसंत करतात. येथे म्युच्युअल फंड यांचा भाग हा युनिट असा शब्द वापरला जातो.

प्रत्येक म्युच्युअल फंडाची पैसे गुंतवणूक करण्याची पद्धत वेगवेगळी असते काही म्युच्युअल फंड शेअर मध्ये गुंतवणूक करतात तर काही रोख्यांमध्ये गुंतवणूक करतात तर काही या दोन्ही मध्ये गुंतवणूक करतात यानुसार म्युच्युअल फंडाचे वेगवेगळे प्रकार पडतात म्युच्युअल फंड भांडवलाची गुंतवणूक विस्तारित स्वरूपात करतात ते ज्या कंपनीत गुंतवणूक करतात त्यांची प्रथमतः पूर्ण माहिती जाणून घेतात याबद्दल त्यांच्याकडे एक्सपर्ट असतात. म्युच्युअल फंड कधीही एका सेक्टरमधील कंपनीमध्ये मोठा फरक गुंतवत नाहीत.

सिस्टिमॅटिक इन्व्हेस्टमेंट प्लॅन (Systematic Investment plan)

सिस्टिमॅटिक इन्व्हेस्टमेंट प्लॅन तथा सिस्टिमॅटिक गुंतवणूक योजना ही म्युच्युअल फंडातील अत्यंत लोकप्रिय योजना समजली जाते. यामध्ये गुंतवणूकदार नियमितपणे सुरुवातीला काही अंतराने गुंतवणूक करत असतो या स्कीम मध्ये गुंतवणूक ही एक महिन्यांनी अथवा तीन महिन्यांनी ठरलेल्या वेळेमध्ये करावी लागते व कालांतराने एकूण रक्कम व याच्यावरती असलेला returns याप्रमाणे गुंतवणूकदाराला एकत्रित रक्कम मिळते

भांडवल बाजारातील शेअर मार्केटमध्ये गुंतवणूक करत असताना डिमेंट अकाउंट चालू करावे लागते ही पद्धत म्युच्युअल फंडामध्ये नाही. म्युच्युअल फंडामध्ये युनिट खरेदी केले जातात. म्युच्युअल फंड यामार्फत भांडवल बाजारामध्ये गुंतवणूक करत असते. गुंतवणूकदाराची डायरेक्ट शेअर मार्केट मध्ये गुंतवणूक होत नाही ती म्युचल फंड या मार्फत होत असते. हा एकत्रित फंड वापरलेला असतो म्युच्युअल फंडाच्या संस्थेमध्ये उच्चशिक्षित अनुभवी अशा व्यक्तींचा सहभाग असतो ते सतत शेअर बाजाराच्या फंडामेंटल अनालिसिस आणि टेक्निकल ऍनालिसिस या अनुषंगाने विचार करून गुंतवणूक करत असतात.

ग्रोथ फंड (growth fund)

ग्रोथ फंड या फंडांमध्ये शेअरच्या किमती वाढीचा लाभ मिळतो आणि हा फंड फक्त हायग्रोथ देणाऱ्या कंपन्यांच्या शेअर्समध्ये गुंतवलेला असतो. ती कंपनी डिव्हिडंड देत नसली तरीदेखील त्या कंपनीच्या शेअर्समध्ये होणाऱ्या किमतीतील वाढीचा फायदा याठिकाणी म्युचल फंड आणि अप्रत्यक्षरीत्या गुंतवणूकदाराला मिळत असतो

इन्कम फंड (Income Fund)

म्युच्युअल फंड मधील गुंतवणूक हि फिक्स रिटन देणाऱ्या असेट्स मध्ये होणाऱ्या गुंतवणुकीपेक्षा अधिक रिटन्स मिळवून देणारी असावी अशी गुंतवणूकदाराची अपेक्षा असते यापासून मिळणारे इन्कम सामान्यपणे पहिल्या वर्षी सुरू होते असा हा इन्कम फंड असतो. काही काही म्युचल फंड तर एका वर्षात तीन ते चार वेळा returns देतात. अशा फंडांमध्ये धोका कमी असतो परंतु तुलनेने मिळणारे रिटर्न्स हे देखील कमी असतात

गिल्ट फंड (Gilt Fund)

जर गुंतवणूकदाराला थोडीदेखील रिस्क घ्यायची नसेल आणि फिक्स रिटन्स वरती तो गुंतवणूक करायला तयार असेल तर अशा वेळेला गुंतवणूकदाराचे हे पैसे फंडाच्या गिल्ट फंड या स्कीम मध्ये गुंतवले जातात. या मध्ये पैसे गुंतवणे म्हणजेच सरकारी सिक्युरिटीज मध्ये पैसे गुंतवणे यातून विशिष्ट असा ठरलेला परतावा मिळत असतो यामध्ये धोका कमी असतो

इंडेक्स फंड (Indexed Fund)

इंडेक्स फंड यामध्ये फायदा अथवा नुकसान इंडेक्स वर आधारित असतो जे गुंतवणूकदार धोका स्विकारण्यास तयार असतात ते गुंतवणूकदार म्युच्युअल फंडाच्या अशा स्कीम मध्ये गुंतवणूक करतात. यामध्ये सेन्सेक्स आणि निफ्टी या इंडेक्समध्ये होणाऱ्या बदलाचे फायदे मिळत असतात यामध्ये नफा होण्याची प्रमाणे जितके अधिक असते तितकेच तोटा होण्याचे धोके सुद्धा असतात.

नेट असेट व्हॅल्यू - एन ए व्ही (Net Asset Value NAV)

म्युच्युअल फंड म्हणजे अनेक लोकांकडून एकत्रित केलेली रक्कम असते जी शेअर बाजारांमध्ये अथवा bonds डिबेंचर्स मध्ये गुंतवली जाते. इथे म्युच्युअल फंड मधून गुंतवणूकदाराला युनिट दिल्या जातात गुंतवलेल्या पैशावर जी कमाई होते त्यातील खर्च वजा करून उरलेल्या पैशांचा हिशोब आणि युनिटचे भाव कमी-जास्त होतात याला नेट एसेट व्हॅल्यू असे म्हणतात.

उदाहरणार्थ समजा एका म्युचल फंड ने त्यांच्या दहा लाख युनिटची शंभर रुपये किमतीने विक्री करून दहा कोटी रुपये जमा केले असतील आणि या म्युचल फंड संस्थेने अभ्यासपूर्णरित्या पोर्टफोलिओ तयार करून विविध शेअर्स डिबेंचर्स यामध्ये गुंतवणूक करून तीन महिन्यांनंतर पोर्टफोलिओ ची किंमत समजा 14 कोटी रुपये इतकी झाली असेल तर याचा अर्थ 14 कोटी रुपये भागिले दहा लाख युनिट्स याप्रमाणे एका युनिटची किंमत 140 रुपये होईल याचाच अर्थ शंभर रुपये किमतीचा आता होणारा भाव हा एकशे चाळीस रुपये असा होतो युनिटच्या या वाढलेल्या भावा प्रमाणेच गुंतवणूकदाराला त्यांचे रिटर्न्स मिळत असतात.
